

(١)

د گډ کار کولو روحیه او ضوابط

ټول ثنا او صفت د هغه الله جل جلاله لپاره دی چې د ټولو مخلوقاتو پالونکی دی هغه پخپل کتاب کې فرمایلي: « وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ » ژباړه: « و [ای پېغمبره (ص)!] دوی ته ووايه: «تاسي عمل کوئ! الله، د هغه پېغمبر او مؤمنان ټول به وگوري چې ستاسي کړه وړه اوس څه دي، بیا به تاسي د هغه ذات لوري ته ور وگرځول شئ، چې په پتو او بڼکاره و هر څه باندي پوهیږي او هغه به تاسي ته در وښيي چې تاسي څه کول»، او زه گواهي ورکوم چې نشته لایق د عبادت مگر یو الله دی چې هیڅ شریک نلری، او زه گواهي ورکوم چې زمونږ سردار او نبي محمد صلی الله علیه وسلم د الله جل جلاله بنده او رسول دی، درود سلام او برکت دي وي په هغه او د هغه په آل او په ملگرو او په هغه چا باندي چې د قیامت تر ورځي پوري په نیکی سره د هغه تابعداري کوي.

و بعد:

په واقعیت کې ملتونه په خبرو او شعار ورکولو نه جوړیږي، بلکې په علم، بڅبنني، او فداکاری سره جوړیږي، او د یو ملت د جوړوني او پرمختگ لپاره یو د مهمو کارونو څخه په جدیت او دقت سره کار کول دي، ځکه الله تعالی فرمایي: « وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ » ژباړه: « و [ای پېغمبره (ص)!] دوی ته ووايه: «تاسي عمل کوئ! الله، د هغه پېغمبر او مؤمنان ټول به وگوري چې ستاسي کړه وړه اوس څه دي. بیا به تاسي د هغه ذات لوري ته ور وگرځول شئ، چې په پتو او بڼکاره و هر څه باندي پوهیږي او هغه به تاسي ته در وښيي چې تاسي څه کول.» همداسی رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: په

ريښتيني سره الله تعالیٰ خوبښوي هر يو له تاسو څخه کوم کار چې پکښي د دقت او اتفاق څخه کار اخيستل شوی وي، نو هم دين او هم هيواد زمونږ څخه دا غواړي چې زيار وباسو، او کار وکړو او توليدات ولرو، مخصوصا پداسی حال کې چې زمونږ دين د کار، زيار او په کار کې د دقت کولو دين دی.

کله چې يو وگړی د ټولني د جوړښت يو اساسي عنصر وي، نو خپل حقيقي رول پدغه جوړښت کې هغه وخت اداء کوي چې د ټولني نورو غړو سره په سوله ارامتيا او د ټولني د پرمختگ لپاره سم کار وکړي، ځکه کله يو انسان کولای شي په يواځي ځان يو کار سرته ورسوي خو که چيرته خپله مفکوره او نظر د نورو د نظر او فکر سره يو ځای کړي نو بی له شکه چې د کار نتيجه به یی گټوره او ښه وي، نو پردی اساس اسلام د ټولنيز کار مرتبه لوړه کړی ده او هغه يي د هيوادونو د بنسټ او تمدونونو اساسي عامل بللی دی، ځکه پدغه کار ډيره انرژي پانگه اچونه کيږي او ډير تصميمونه سره يو ځای او متحده کيږي، او هغه گډو هدفونو ته رسيدو لپاره چې د ټولو خلکو د خير او ښيگڼي سبب گرځي ډيري همکاري سرته رسيږي، الله تعالیٰ فرمايي: «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ» ژباړه: «کوم کارونه چې د ښکې او خدای پالني دي، په هغو کېښي له ټولو سره مرسته وکړئ؛ او کوم کارونه چې د گناه او تيري وي، په هغو کېښي د هېچا ملاتړ مه کوئ».

او څوک چې د قرانکریم په خطاب کې فکر وکړي نو هغه اياتونه به وگوري چې د ټولنيز کار د ترسره کولو روحیه او د کارونو ترسره کول د يو ټيم په توگه هڅونه پکې ډيره زياته شوي ده، او د هغي جملي څخه د الله تعالیٰ دغه وينا چې د ټولنيز عبادت په هکله ده فرمايي: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ» ژباړه: «ي خلکو! د خپل هغه رب بندگي غوره کړئ چې ستاسو او ستاسي څخه د مخکينيو تېرو شوبو خلکو ټولو هستوونکی دی؛ ښايي چې تاسي له عذابه ځانونه

وژغورئ»، او د لمونځ په هکله چې د اسلام دين د لوړو شعایرو څخه
 دی د جمع په لفظ داسې فرمایي: «وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ» او په بل ایت کې
 فرمایي: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ
 لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» ژباړه: «ای مؤمنانو! رکوع او سجده وکړئ، د خپل رب
 بندگي وکړئ او بني چاري سرته ورسوئ. بنيایي چې بری درپه برخه
 شي»، او همداسې الله تعالی خپل پیغمبر ته په خطاب کې داسې
 فرمایي: «وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ
 وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الدُّنْيَا وَلَا تَطْعَ مَنْ أَعْفَلْنَا
 قَلْبَهُ عَنِ ذِكْرِنَا وَاتَّبِعْ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا» ژباړه: «او خپل زړه د
 هغو خلکو په ملګرتیا ډاډه کړه، چې د خپل روزونکي، پالونکي، واکوال د
 خوښې غوښتونکي، سهار او ماښام هغه ته بلنه ورکوي. او له هغو څخه
 هيڅکله سترګې مه اړوه. ایا ته د دنیا بڼکلا خوښوي؟ - د یو داسې چا
 اطاعت مکوه چې د هغه زړه موږ له خپل یاد څخه غافل کړیدی او د خپل
 نفس پیروي یې غوره کړېده او کرنلاره یې په افراط او تفریط باندې
 ولاړه ده»، او په بل ځای کې فرمایي: «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا
 تَفَرَّقُوا» ژباړه: «ټول یو ځای شی، د الله رسی کلکه ونیسئ او تیت و
 پرک کېږئ مه»، او الله تعالی مونږ ته د تفرقي او اختلاف څخه
 خبراداری راکوي او فرمایي: «وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنزَعُوا فَتَفْشَلُوا
 وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ» ژباړه: «او د الله او د هغه
 د پیغمبر امر منونکي اوسئ؛ او په خپلو منځو کښي شخړه مه کوئ، که
 نه نو په تاسي کښي به کمزوري پیدا شي، برم (د مقاومت توان) به مو
 لار شي. له زغم څخه کار واخلي، په يقيني توګه الله د صابرانو ملګری
 دی».

او بی له شکه د کارونو سرته رسول پداسې ټولنیزه روحیه باندې د ټولني
 د وګړو ترمنځ د دوستۍ، ورورولې، او مهرباني سنتي پیاوړې کوي، او
 بیا د الله تعالی دغه وينا پرې پلي کيږي: «وَإِنْ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً»

ژباړه: «او دا ستاسي اُمت، يو اُمت دی» و او همداسی د رسول الله صلی الله علیه وسلم دغه حدیث هم پری پلي کيږي چې فرمایي: د مسلمانانو مثال په دوستی او مهرباني کې د یو بدن د غرو په شان دی، هرکله چې د بدن یوه برخه دردېږي نو ټول بدن ورسره په تبه او درد کې وي، کله چې یو مشر وغوښتل چې د اتحاد او اتفاق اهمیت خپلو زامنو ته ور زده کړي او غوښتل یې چې دا ورته بیان کړي چې اتحاد د قوت او ځواکمني سبب دی، او غوښتل یې چې دوي د اختلاف او بی اتفاقي له خطر څخه وژغوري نو یوه گیدی نری لختي یې روارل او وی ویل له تاسو څخه کوم یو کولای شي دا گیدی په یوه ضربه ماته کړي؟ نو ټولو زامنو کوښښ وکړ چې دا گیدی ماته کړي خو ونشو کړای، بیا گیدی یې پرانسته او هر یوه لخته یې یوه یوه خپلو زامنو ته په لاس ورکړه او هغوي ته یې وویل چې اوس دا لختي ماتی کړی نو هریو دا لختي په یوه ضربه ماتی کړی، نو بیا دغه مشر وویل:

کله چې لختی یو بل سره وی ماتی نشوي** کله چې یو بل نه بیل شو په یو ضربه مات شول.

او قرانکری مونږ ته ډیری ښایسته نمونی او مثالونه بیان کړي چې ټول د ټولنیز کار لپاره هڅونه کوي، او دا توضیح کوي چې د ټولنیز کار د لوړو هدفونو ته د رسیدو لپاره څه ډول اغیز لري، لیدل کيږي کله چې حضرت ابراهیم علیه والسلام د کعبی شریفی د جوړولو لپاره وگمارل شو، خپل ځوی اسماعیل ته ورغی او وی فرمایل: ماته الله تعالی د یو کار د سرته رسولو امر کړی، حضرت اسماعیل علیه والسلام وویل: نو هغه څه چې تاته الله تعالی امر کړی ترسره کړه، وی ویل: آیا ته ما سره پدغه کار کې مرسته کوی؟ اسماعیل وویل: حتما زه له تاسره مرسته کوم، وفرمایل: الله تعالی ماته امر کړی چې دلته یو کور جوړ کړم، نو پدغه وخت کې وو چې دواړو یو ځای وږه په وږه ددغه کور سنتی یې پورته کړی نو حضرت اسماعیل علیه والسلام تیري راورلي او ابراهیم علیه والسلام په

جوړولي، نو دوی یو بل په مرسته لومړني کور د ځمکې په سر د بندگانو لپاره جوړ کړ، نو قرانکریم دغه لور وقف پخپله دغه وينا کي تلپاتي کړه: «وَاِذْ يَرْفَعُ اِبْرٰهٖمَ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَاِسْمٰعِيْلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ» ژباړه: «او هغه وخت (ياد کړه) چي کله ابراهيم (ع) او اسمعيل (ع) ددې کور دېوالونه پورته کول، نو دُعا يي کوله: "اې زموږ ربه! زموږ څخه دا خدمت قبول کړه. ته د هر څه اورېدونکی او په ټولو شیانو پوهېدونکی يي؛».

او د کهف په سورت کي الله تعالی مونږ ته د ذوالقرنين په کيسه کي د ټولنيز تضامن او د همکاريو او ټولنيز کار په هکله بنکلی او بنایسته مثالونه بيانوي، نو کله چي دا عادل پاچا يو قوم ته ورسيدو چي نه ده هغوي پيژندل او نه هغو دا پيژندلو، نو هغوی دده څخه د مرستي غوښتنه وکړه او هغه هم د هغو غوښتنو ته لبيک وويلو، خو ليکن هغوي يي د ځان سره د مرستي کولو لپاره ملزم کړل، او هغوي يي په کار کي شريک کړل او د هغي د توان او انرژي څخه يي گټه پورته کړه، نو ټولو يو بل سره اوږه په اوږه مرسته او کار وکړ او دغه لوی ساختمان يي جوړ کړ چي د دوي د ساتنی لامل د ياجوج او ماجوج څخه وو، پدی هکله قرانکریم داسی فرمايې: «حَتَّىٰ اِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا قَالُوا يَا الْقَرْنَيْنِ اِنَّ يَاجُوجَ وَمَاجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْاَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلٰى اَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا قَالَ مَا مَكْنِي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَاَعْيُنُوْنِي بِقُوَّةٍ اَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ؕ اَتُوْنِي زُبْرَ الْحَدِيْدِ حَتَّىٰ اِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ اَنْفُخُوْا حَتَّىٰ اِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ اَتُوْنِي اَفْرِغْ عَلَيْهِ قَطْرًا فَمَا اسْتَطَعُوْا اَنْ يَّظْهَرُوْهُ وَمَا اسْتَطَعُوْا لَهُ نَقِبًا» ژباړه: «تردې پوري چي کله د دوو غرونو منځ ته ورسېدی، نو هلته يي يو داسي قوم بيا موند چي په ډېره سختی سره په کومه خبره پوهېدی* هغو خلکو وويل: "اې ذوالقرنينه! ياجوج او ماجوج پدې سيمه کښي فساد خوروي، نو ايا موږ تا ته ددې لپاره څه محصول درکړو چي زموږ او د

هغو په منځ کښي یو بند واچوي؟* هغه وویل: "څه چې زما پروردگار ما ته را په برخه کړيدي، هغه ډېر دي. تاسي په بشري قوه زما سره مرسته وکړئ، زه ستاسي او د هغو په منځ کښي بند اچوم* ما ته اوسپنيزي تختي راوړئ!" - په پای کښي چې کله هغه د دواړو غرونو تر منځ کڼو ډک کړ، نو خلکو ته يې وویل چې اوس اور په پوکولو بل کړئ، تر داسي اندازې پوري چې کله (دغه د اوسپني ديوال) بيخي لکه د اور په شان سور شو، نو هغه وویل: "راوړئ چې اوس پدې باندي ويلي کړي مس وڅڅوم* (دغه بند داسي و چې) ياجوج ماجوج ورباندي نشول را ختلاي او په هغه کښي سوري کول له دې څخه هم زيات گران و».

او موسی کلیم الله د الله تعالی نه دا غوښتنه وکړه چې هغه د خپل ورور هارون په ذریعه تقویت کړي تر هغه کار او وظیفه چې الله تعالی ورته سپارلي په هغه کې دده سره مرسته وکړي، پدې هکله الله تعالی د موسی علیه السلام په ژبه داسې فرمایي: « قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّنْ لِّسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي هَرُونَ أَخِي أَشَدُّ بِهِ أَزْرِي وَأَشْرِكُهُ فِي أَمْرِي كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا» ژباړه: «موسی (ع) عرض وکړ: "پروردگاره، زما سينه راته پرانيزه* او زما کار ما ته اسانه کړه؛* او زما د ژبي غوټه وسپړه؛* تر څو چې خلک زما په خبره وپوهېدلای شي؛* او زما لپاره زما د خپلي کورنۍ څخه يو مرستیال وټاکه؛* هارون چې زما ورور دی؛* د هغه په وسیله زما مت پیاوړی کړه؛* او هغه زما په کار کښي برخه وال کړه؛* تر څو چې موږ ښه ستا پاکي بيان کړو؛* او ښه ستا یادونه، ستاینه خپره کړو* ته تل زموږ د حال څارونکی يې.».

او همداسی که یو څوک د رسول الله صلی الله علیه وسلم د سیرت په هکله فکر وکړي نو گوري چې په هغه کې ډیری پاني د مرستي همکاري ټولنيز مشارکت او ټولنيز کار د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم په ژوند کې د صحابه کرامو سره وجود لري، حضرت عثمان بن عفان رضي

الله عنه فرمایي: قسم په الله تعالی مونږ تل په سفر او کور کي د پیغمبر صلی الله علیه وسلم سره یوځای وو، تل یي مونږ سره په لږ او ډیرو کي به یي همکاري کوله.

همداسی رسول الله صلی الله علیه وسلم تل په کار او جوړوني کي د هغوي سره خپله همکاري کوله، او هغوي یي اتفاق او اتحاد او د اختلاف څخه د ځان ساتني ته هڅولي، لکه څنگه چې د خندق په ورځ براء بن عازب رضي الله عنه فرمایي: ما د احزاب په جگړه کي رسول الله صلی الله علیه وسلم ولید، او سپینه خاوره یي په مبارک نس پرته وه او هغه صلی الله علیه وسلم ویل: یا الله! که ته نه وایي مونږ د حق په لوری هدایت او لارښود کیدلو نه، او نه به مو صدقه ورکوله او نه لمونځ اداء کولو، نو ای الله! مونږ ته ارامتیا نازله کړه، او که د دښمن سره مخامخ شو زموږ قدمونه ثابت کړی، هغوی پرمونږ بغاوت کړی، او که هغوي فتنه غواړي مونږ نه غواړو.

او کله چې حضرت سلمان فارسی رضی الله عنه وغوښتل دری سوه د خرماو ونی کینوي چې د هغو پواسطه ځان د غلامی نه آزاد کړي، پیغمبر صلی الله علیه وسلم خپل یارانو ته وویل: خپل ورور سره مرسته وکړی، سلمان فارسی رضی الله عنه فرمایي: نو هغوي ماسره د ونو په راکولو مرسته وکړه، یو شخص دیرش ونی بل شل ونی او دریم شخص پینځه لس ونی او بل شخص هر څومره چې یي درلودل، تر هغه چې ماته دری سوه ونی راجمع شوی، نو پیغمبر صلی الله علیه وسلم ماته امر وکړ تر څو د نیالگیو کینولو لپاره کیندی جوړی کړم او وی فرمایل: هرکله چې د کیندو د جوړولو نه خلاص شوی ماته خبر راکړه زه پخپل لاس هغه کینوم، سلمان فارسی وایي: نو ما کندی جوړي کړي او یارانو ماسره مرسته وکړه، تر هغه چې هغه مو خلاص کړ او پیغمبر صلی الله علیه وسلم ته ورغلم او هغه می خبر کړ، نو پیغمبر صلی الله علیه وسلم ماسره ووتلو

او مونږ هغه صلی الله علیه وسلم ته نیالگي نژدي کول او هغه صلی الله علیه وسلم په خپلو مبارکو لاسونو کینول.
پیغمبر صلی الله علیه وسلم اشعریان په ډیرو نیکو صفاتو ستایلي دي ځکه د هغوي په نزد د ټولنیز او جمعی کار روحیه په ډیرو ناورو او سختو حالاتو کې د هغو په تصرفاتو او افعالو کې په غالب ډول وجود لرلي، لکه څرنګه چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمایي: اشعریان کله چې په جګړه کې د هغو نه کونډي پاتي کیدلې، او یا هم د کورنیو او اولادونو خواړه یې په مدینه کې کمیدل، نو هر څه چې یې درلودل ټول به یې په یو ټوټه کې راټولول بیا هغه د ټولو په منځ کې په یوه کاسه یې تقسیمول، نو هغوي زما او زه د هغو یم.

اقول قولی هذا و استغفرالله لی ولکم

ټول ثنا او صفت د هغه الله جل جلاله لپاره دی چې د ټولو مخلوقاتو پالونکی دی، درود سلام او برکت دي وي په هغه او د هغه په آل او په ملګرو او په هغه چا باندې چې د قیامت تر ورځې پورې په نیکی سره د هغه تابعداري کوي.

ډیرو درنو مسلمانانو ورونو:

دا ټولنیز او جمعی کار چې مونږ ورته هڅه کوو دا هغه کار دی چې جوړونه کوي او ویجاړي له منځه وړي، یو بل سره یو ځای کوي او نه بیلوي، او دا په شرعي اساسونو لکه ټولنیز تضامن د اولادونو ترمنځ په ټولنه کې استواروي، ترڅو د ټولني د اولادونو ترمنځ لوړه، او اړمند ونه لیدل شي، یا پر تربیوي او علمي اساسونو لکه د علماؤ مرسته د علمي څیړنو په برخه کې د زده کوونکو کارونه د زده کړي په برخه کې استواره دي، او یا د ملي اساسونو لپاره کار او زیار د سولي او د هیواد او ټولني پرمختګ په هره برخه کې استواره ده.

دا جمعی عمل د اعمال په معنی ندي چې په ویرانو کي په اساسونو باندی ولاړ وي تر څو خلک د ویجاړی، قتل وینه تویونه او د هیوادونو وروانونه او یا ددی لپاره زیار وباسی چې څنگه یو هیواد کمزوري شي او لمنځه یوړل شي خلک جمع کوی. داسی ادعاګاني پر دروغ او جعلی حقیقتونو ولاړ دي، او هیڅ یو دین، هیواد او یا وجدان پوري تړلي ندي.

همدارنگه هغه ټولنیز کار چې مونږ پر هغه هڅونه کوو هغه عبارت دی له کار زیار د دین د منافعو او د هیواد او د انسانیت د جوړونی لپاره دی، او دا هغه متلازمات دي چې یو بل نه بیلیری، نو مونږ څومره هغه ته اړتیا لرو ترڅو داسی روحیه خپل او د خپلو بچیانو په نفسونو کي ځای پر ځای کړو او هغه د ژوند په منهج او طریقو بدله کړو، ترڅو خلک د هغه تر سیوري لاندی ژوند وکړي او ملګرتیا او مهرباني د ټولني د بچیانو په منځ کي خپره شي، او خپل ملت په هره برخه کي تر هغه کچه پوري پرمختللي کړو چې د هغه د حال سره مناسب وي، او مونږ ټینګار کوو هرکله چې د مصر د بچیانو ترمنځ د ټولنیز کار روحیه خپره شي دوي کولای شي هغه کارونه سرته ورسوي چې نور یي ناممکنه او نه کیدونکي بلي، او تجربی او ژوند څخه پخواني او اوسني واقعیتونه ددغه ادعا لپاره غوره دلیل دی.

نو یا الله! مونږ پخپل هیواد کي په امن او امان کي وساتي، مخکښ او مشرانو ته مو په چارو بریا په برخه کړی، او زمونږ هیواد د مکرجنو له مکره او د مفسدینو له فسادو په امان کي ولري.